

داکتر سید عبدالله کاظم

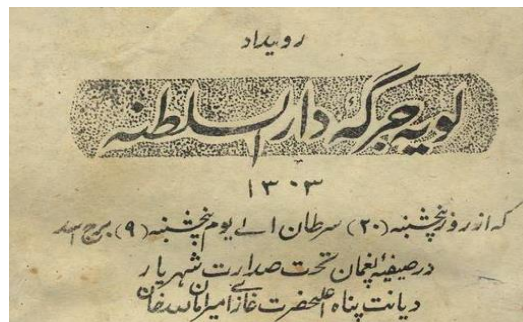
به همکاری: محمد ایاز نوری (آزادی) و نازک میر زهیر

19 آگست 2016

"رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303"

(به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان)

(قسمت نهم)

د پانو شمیره: له 1 تر 8

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

نظریات و مشاورت لویه جرگه در مسایل داخلیه

روز یکشنبه (۲۹) سرطان بعد از ظهر

{چون از طرف صبح این روز در مسائل خارجیه و مناسبات بیرونی مذاکرات جریان داشت قبل از توپ چاشت امورات خارجیه بر طبق آمال ملت و منافع مملکت و عزت و شرف دولت بررغم اعدای داخلیه و خارجیه بکمال کامیابی اختتام پذیرفت، ذات جهانبانی بقریب اختتام آن حفله مبارکه در ظهر این روز وعده بمذاکرات در امور اندرونی مملکت نموده بودند، لهذا جمهور شرکاء لویه جرگه پیش از اینکه وقت ساعت (۲) را نشان می داد، بیک شوق وشعف فوق العاده اجتماع نموده تماماً بمقامات معینه خویش اخذ موقع نموده و انتظار ورود مسعود شهریار محبوب القلوب شانرا داشتند تا اینکه ذات شهریاری بوقت موعده رونق افزای محفل صدارت و روشنی بخشای دیده منتظرین گشته نطق مفصل دلچسپی را ایراد فرمودند که مطالب عمده آن حسب ذیل است. ب.د.}

اعلیحضرت: بنام خداوند خویش آغاز میکنم :- خدای را شکر گذارم که در این عرصه یکنیم روز معاملات خارجیه با کمال خوبی حسب خاطر عمومی شرف اختتام را پذیرفت. اکنون نوبت بمذاکرات در امورات داخلیه مملکتی رسیده در این ضمن ابتداء بطور یادداشت عرض میدارم که شمایان در کدام یک مسائل خواهش مذاکره و مباحثه را دارید؟ از حکومت چی خواهش و مطالبه مینمائید؟ سیاست داخلیه ما تماماً بر طبق اوامر خداوندی وحضرت رسالت پناهی و شریعت غرای احمدی است و همه اجراءات و عملیات و کارروائی این مملکت اسلامی افغانی ما بر همین اصول مقدسه اسلامی مرعی و معمول بوده و می باشد و ابداً خواهش نداریم که در این سر زمین شرافت قرین بجز از این اساس متین دیگر اساس و قانونی را حکمفرما نمائیم. نظربه همین عقیده و مفکوره خویش تمام نظامات و قوانین و کارهای عصر ابتدایه مملکت عزیزم را درینمدت (۵) سال بر همین اساس بنا گذارده ام. اکنون از شما ذوات محترم معلومات میخواهم که شما در کدام مسئله و کدامین اساس معلومات را خواهان و طالب مذاکره در آن میباشید، تا همان اساس و همان فقرات پیشگاه تان قرائت و مطرح مذاکرات گردد و الا اگر شما بخواهید که تمام نظامات و اساسهای اداری حکومت خود را ملاحظ و تطبیق دهید، پس لطفاً کم از کم تا پنجسال رخت اقامت خود را در اینجا بیفکند تا بر تمام جزئیات و فرعیات حکومتی خویش که به هزار خون جگر در این مدت تدوین و تنظیم یافته است، اطلاعات هم بهم رسانید. هر اساس و کاری را که شما قابل بحث می انگارید، بیان نمائید تا در همان موضوع جهت تنویر افکار حضار گفت و شنید بعمل آمده و در نتیجه تعدیلات و تغیرات و تبدلات در اساس وشالوده حکومت کرده شود. اگر چه به خیال خودم موضوعیکه در آن مباحثه لازم میباشد، حاضر است. اما اول از شما استفسار و استخبار را خواهانم، فکر خودم را در آخر معروض خواهم داشت. بعضی امورات و مقررات حکومتی از قبیل مالیات و خدمت عسکریه و محصول مواشی و امثال آن آنچنان اساس های لا تغیر حکومت است و هیچ سلطنت بدون تقرر و اتخاذ آن جریان پذیر نیست. اگر شما خواهان تغیر و تبدیل در این اصولات باشید، پس لطفاً در تنخواه مامورین و تعداد عساگر و دیگر تکلیف و اخراجات حکومت نیز تخفیفاتی را وادار شوید، تا من نیز در دخل تقلیل نمایم. باقیمانده امورات سیاسی عده از آنرا خود شارع مقرر و معین داشته است که هیچ مسلمان و صاحب وجدان در آن مداخله کم و زیاد را روادار شده نمیتواند، مجبور است که بر طبق اوامر خداوندی و فرمایشات شریعت نبوی رفتار نماید. برخی از آن که تعزیرات است، در آن تنها حق مداخله را الوالمر دارد مثلاً از (۳) ذره را الی (۳۹) ذره را من عاجز اختیار دارم که بر اشخاص جانی اجرا نمایم که آنهم در حقیقت تعمیل امر شارع است که بر

د پانو شمیره: له 2 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوئې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنیزې بنې پازوالې د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لوی

حسب عادت و اطوار قوم و اقتضای زمان و روش دوران در معرض اجراء آورده شود. اشیای که از طرف شریعت تحدید شده چنانچه گفتیم احدی در آن حق مداخله را ندارد. اگر شما میگوئید در آن مسائل بدست دیگری هم اختیار است، اینک نسبت بمن علما بیشتر می دانند و برای مباحثه حاضر اند و در امورات تعزیری تصویبات را که حکومت شما بلحاظ زمان و عادت و رفتار اهالی افغانستان وضع کرده هیئت عالیہ تمیز و خودم حاضریم که آزادانه با شما مباحثه نمائیم، مقصد اینست که شما اولاً موضوع مذاکرات خود را تخصیص دهید که در کدام یک اساس و نظام خواهش دارید که بحث کنید؟

مولوی صاحب کامه: تنقیدات را که بنده در خیال دارم و نظریات را که خواهش رسانیدن آنرا بگوش حق نبیوش ملوکانه دارم حسب ذیل است:

۱- نظام نامه جزا در مجلس لویه جرگه سرا پا ملحوظ گردد تا مسایل آن طبق مذهب مفتی بها حنفیه ترتیب و تدوین و تعدیل گردد.

۲- مسله نفوس است که ما آن خدمت باشرف جهاد را بسر چشم قبولداریم، لکن در آن خواهان بعضی تعدیلات میباشیم.

۳ - اگر اجازه همایونی باشد بودجه عمومی مملکت خویش را ملاحظه میداریم.

۴ - در معارف افغانستان بعضی نظریات خود را بعرض می رسانیم.

۵ - در اجراء وزارت تجارت عراض خود ها را تقدیم می نمایم.

۶ - در شورای دولت نظریات خیر اندیشانه خود را تحفه حضور میداریم.

اعلیحضرت: از این یادداشتهای اجمالی مولوی محمد ابراهیم خان مذبور اظهار خرمی نموده بیک لهجه محبت و شفقت فرمودند که شما فعلاً در این نظریات خویش کدامش را اولاً خواهش دارید که تحت مذاکره آورده شود؟

جمهور: بیک وضعیت مؤدبانه تماماً بر پا خواسته بعرض رسانیدند که اعلیحضرات بیشتر از همه التجا داریم که نظام نامه جزای عمومی تحت تدقیق و ملاحظه هیئت علمای لویه جرگه در آورده شود تا مسائل ضعیفه و روایات مرجوحه آن برطبق مذهب مفتی بها حنفیه بشکل یک فتوای اسلامیہ تدوین و ترتیب گردد. برآن مؤلفه معظمه نام (فتاوی امانیه) گذاشته شود.

بعد از اینکه معانی فوق بحضور موفور السرور شاهانه معروض گشت، بتائید آن از هر دهن سخنی و از هر چمن سمنی عرض وجود میکرد و هر یک از شرکای لویه جرگه در تعدیل و ترتیب مواد جزایه بطریق موصوفه مذکوره فوق اظهار نظر رای میکردند و اعلیحضرت محی ملت افغان بکمال مسرت و خنده پیشانی تمام گذارشات و منظوقات حضار را سراپا گوشگذار میفرمودند و هر کدامی از مقررین را حسب نوبت برطبق مقررات لویه جرگه وقت و موقع بیان و گذارش را عطا و کرامت میفرمودند، برخی از آن مطالب مهم که در این فرصت بحضور لامع النور اعلیحضرت از طرف علما و عماد ملت معروض آمده است، اجمالاً در ذیل مرقوم میگردد.

پادشاه گلجان: چند اشعار افغانی را در صفات حمیده و خصائل عجیبه همایونی و تعریف و تقدیر خدمات فوق العاده اعلیحضرت غازی گفته ضمناً دعای مزید کامیابی و موفقیت شانرا در راه ترقیات ملک و ملت بیان داشته در خاتمه بشدت درخواست این امر را کردند که باید تمام امورات بر طبق مقررات مفتی بها مذهب حنفیه در ممالک افغانستانی مانند سابق در ازمنه لاحق نیز حل و فصل گردد.

مُلا : بعضی از متمدنین دنیا در عصر حاضره چنان تَوَهْم می کنند که امورات دنیوی و مسائل سیاسی در قرآن الهی نیست و آنها بر همین مفکوره خطای خویش، ضرورت ایجاد قانون جدید و آئین تازه را دعوی میکنند. حالانکه تمام امورات جزوی و کلی در قرآن پاک مندرج است. جمیعالعلم فی القرآن لکن تقاصر عنه افهام الرجال.

مُلا : بعضی مسایل در نظامنامه از عدم احتیاط علمای تمیز که در اینجا حاضرند، بر اقوال ضعیفه اندراج دارد باید از حضور شریعت پرور تان برای علمای حاضره امر داده شود که آنها در اصلاح آن بکوشند.

رئیس شورا: ملاصاحب شما نظیر آن مسائل را بگوئید که در کدام ماده و کدام فقره همچو یک مسئله ضعیفه داخل است.

مُلا : حضرت رئیس امثال این اباحت مبنی بر لطافت های علمی و نزاکتهای روایتی میباشد. ما نمیتوانیم که فی الحال آن اباحت را که در حقیقت یکی از وظایف علمای مدقق است در اینجا بنمائیم. بهر تقدیر آرزو مندیم که بما اجازه اصلاحات و تعدیلات در نظامنامه جزا اعطا شود.

ملای قندهاری: اعلیحضرتا! مقصد ما صرف بودن اجراءات بر طبق مذهب مفتی بهاست، عام اینکه بصورت نظامنامه باشد و یا فتاوی و یا ترجمه کنز و هدایه در مختار و غیره کتب فقیه.

مولوی فضل ربی: ما خوب گمان داریم و کاملاً معتقدیم که ذات همایونی کاملاً پیرو قرآن و یک فدائی دین مبین سیدالانس والجان میباشد و همه اجراءات و عملیات اعلیحضرت تالی احکامات خداوندی و مُفسر فرمایشات شریعت غرای احمدی است، لکن بنا بتحریر برخی از دشمنان داخلی و خارجی بهمدستی و پشتی بانی علمای سوء ما بر بعضی از مندرجات قوانین امانی عصر حاضره ما تنقید میکنند و بر بعضی روایات ضعیفه که از عدم تمیز هیئت تمیز ما در آن موجود است، مشمول است نکته چینی میکنند. لهذا ما از کمال دلسوزی و علاقمندی که به مساعیات جمیله همایونی در خاطر داریم، چنان امید بدل میپروورائیم که اعلیحضرت همایونی مزید بر مزید و احترام شریعت و مقررات اسلامیت را مرکوز نظر کمیا اثر خویش داشته و بقدر یک سرمای از اوامر قرآنی و شریعت احمدی در قوانین و نظامات عصر ترقی حصر امانی خویش تجاوز را نگذارند که احدی بنماید و در همه دعاوی و فیصله جات مرجع محاکم و قضات خویش را بسوی مسائل مفتی بها مذهب مهذب حنفی کوفی مقرر دارند تا دست منافقت پرست اغیار در میان حکومت و ملت تفرقه انداز نشود. استغفر الله من ابدان نمیگویم که نظامنامه های شهریار شریعت پرور ما بر خلاف شرع است، بلکه مطلب یگانه ما دفع شقاق و نفاق و موقع یابی دشمنان ملت و اسلامیت است و بس!

اعلیحضرت : بعد از اینکه تمام عرایض و مباحثات را که بیشتر از یک ساعت دوام داشت، بنظر تدقیق استماع ورزیده در خاتمه آن فرمودند: قانون و نظامنامه که علاوه بر قرآن پاک باشد، نداریم و هر گز خواهشمند نمیباشیم که بالای ملت اسلامیة افغانستان احکامی که ما سوای قرآن مجید باشد، نافذ و حکمفرما گردد. البته در بعضی امورات سیاسی و تعزیری که آنهم بحکم و اجازه شرع شریف میباشد، باتفاق هیئت عالیہ تمیز من عاجز که اولولامر شما هم می باشم، احکامات و تحدیداتی را امر و اراده نموده ایم. افواهی که نسبت به نظامات این دوره طنین انداز است، تماماً از طرف اعداء ملت و مملکت افغانیه ماست که آنها ابدأً افغانستان را دیده ندارند که بدین مراتب عالیہ و درین شهره تہذیب و مدنیت و ارتقاء گامزن بنگرند. تا هم محض انسداد هفوات [افواہات] و هزیانات دشمنان رئیس صاحب عمومی شورای دولت به پیشگاه تان تمام قوانین و نظاماتی که وکلاء، رؤسا و وزرای شما به اتفاق هیئت تمیز

د پانو شمیره: له 4 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

تا حال تدوین و ترتیب داده اند و در مهمات مملکتی تمسک و دلیل انگاشته می شوند، نام می برد و از خلص مندرجات و احکامات آن خودم بشما معلومات می دهم. بهر کدامی آنها که شما مشتبه باشید یا بدانید که در آن کدام ماده و قانونی بر روایات ضعیفه شریعه مندرج است، همان او را بیرون نویس کرده متعاقباً بر آن نظریات و اصلاحات و تعدیلات خود ها را اظهار و بیان دارید تا حکومت باتفاق آراء شما هیئت عالیّه لویه جرگه در اصلاح آن بپردازد.

رئیس شورای دولت: تمام نظامات دولت را که در یک ورقه اسماء آنها مسطور بود، میخواند و ذات جهانبنایی از مندرجات و فوائد و عوائد آن با خرابی های که در حین عدم انطباق و جریان آن موجود بود، جهت مزید دانش حضار بیان میداشت تا اینکه تمام نظامنامه ها و قوانین و لوایحی که در این عصر امانیه ترتیب و تدوین شده بود، خوانده شد و علمای لویه جرگه در آن ضمن تنها شنیدن و استماع نمودن و مباحثه کردن را در نظامنامه جزای عمومی و جزای عسکری و نظامنامه نکاح و عروسی و ختنه سوری و مراسم تعزیه داری، و امور تجاریه و نفوس و قانون تابعیت تصویب نمودند در مابقی آنچه اظهار عقیده و رأی نمودند که دیگر نظامات متعلق به امورات سلطنتی و ایجابات سیاسی و ترتیبات اداری و لوازم مملکتیست ما هر گز در آن امور مداخله کردن را زیبا و درست نمی دانیم.

اعلیحضرت: من هم بسیار آرزومندم و میلان دارم که شما این نظامات را که بیرون نویس گردید، سرا پا از نظر بگذرانید و در آن مراعات و اصلاحاتی که حکومت شما برای اصلاح حال و مال تان بخاطر گرفته و زیر نظر آورده است، یکه یکه بخوانید و در بعضی موادی اگر از علمای تمیز سهو و خطائی سر زده باشد، آنرا درست دارید و نظریات و اصلاحات و ایزاداتی را که آتیاً در نظر داشته باشید، بحکومت حالی نمائید تا آنها در آن اندراج یابد.

ملا صاحب چکنور: اعلیحضرت! ما قبل از دیدن و به زیر تدقیق آوردن نظامنامه ها این معروضه ام را حضورت تقدیم مینمایم. در کتب اسلامیّه مسطور است که اگر احدی تحقیر مسائل شرعیّه و فقهیه را بنماید، گنهگار میشود. حالانکه خود اعلیحضرت میفرمایند که نظامنامه های عصر حاضره ملخص [خلاصه شده] از مسائل فقهیه است و عموم کارپردازان مملکتی و اشخاص رعیتی نظامنامه های عصر امانی را محض فارسی دانسته و در عزت و احترام آنها نمیکوشند و در هر جا دیده شده که نظامات را مردم روی دست و بر زمین و بر محلات خوب و خراب استعمال نموده تحقیر مینمایند. اگر محض احترام مسائل فقهیه نظاماتی که تعلق به شرع شریف دارد، بزبان عربی تحریر گردد، چقدر خوب خواهد شد.

جمهور: علماء و بعضی از عمائم لویه جرگه به تائید این قول برخاسته و گفتند باید مسائل شرعیّه بزبان عربی مرقوم آید بصورت "فتاوی قاضیان" و دیگر کتب معظمه فقهیه که در اعصار سلاطین اسلامیّه ماضیه حلیّه تدوین را در بر کشیده اند، باید درین عصر امانیه نیز کتابیکه دارای همه گونه محاسن باشد، در حیز [جا و محل] تألیف آید.

اعلیحضرت: حکومت شما که نظامات و قوانین ضروریّه را از کتب شرعیّه بزبان ساده و سلیس فارسی بصورت موجوده رواج داده، برخلاف زعم دشمنان در آن فقط مقصد از مطلع نمودن و آگاه ساختن عموم است بر وظایف و خدمات مامورین و مکافات و مجازات دادن خائنین و بس. زیرا بزبان عربی عموم سکنه مملکت نمیداند و اشخاصیکه مانند شما حضرات از آن معلومات دارند، بهر جا میسر نمیشوند، بلکه عدّه از آنان با وجود داشتن معلومات مکفی اقتدار اظهار افکار و آراء خود ها را نیز داشته نمیباشند. چنانچه یک قاضی القضاة هنگامیکه نکاح هشتمین را می بست، در خطبه نکاح او آیه

شریفه (فانکحو ما طاب لکم من النساء مثنی و ثلث و رباع و این خفتم الا تعدلوا واحد) را میخواند و بر خلاف امر ایزدی که در صورت عدم عدالت و مساوات تجاوز یک منکوحه نارواست، نکاح (۸) را دیده و نادانسته کور کورانه می بست و نمیتوانست که اظهار رأی و بیان مسئله شرعیه اسلامیه را می نمود. امروز میبایست که شما این مساعیات عاجزانه این خادم اسلام را که عموم شما را حق اظهار رأی داده تمام تانرا از حقوق تان داناندم و تکالیف و مظالم بی پایان ظلام و مستبدین را از شما مرفوع ساخت، اظهار خرمی میکردید، امروز کسیکه بیرق اسلام را بردوش خود برداشته و آنرا با انظار مسلمین بجلوه در آورده (امان الله) است. چندی پیشتر از این هم همین شاملت و همین علما همین فضلا، مشایخ و همین رعیت بودید و انواع فجایع و مظالم و بیداد و بدعت را برآلعین خود میدید و مبهوت و متحیر و متفکر در اطراف و جوانب آن نگاه میکردید، اعتراض تنقیدات بر کنار ابداً حق تکلم را در اجراءات و عملیات حکومت نمیداشتید و در همه گونه اقدامات روا و ناروا بجز از سرتسلیم را بزیر افگندن (و امانا و صدقنا) را گفتن، چاره نداشتید. اگر من شمه از آن گذارشات و کارروائی های که در بین شما از طرف حکام و مامورین ظالم در معرض اجراء می آمد، بیان نمایم، یقین دارم که فی الحال خوف و هراس و دهشت آن ستم کاریها که کاملاً بخاطر شما است، لرزه را بر اندام شما خواهد انداخت و هوش و حواس را از سر تان خواهد باخت. لکن این عاجز محض عزت و احترام گذشته گان را نموده ابداً در صدد مذمت و مظالم سابق نمی برایم اما این قدر بشما یاد آوری میکنم که در آن وقت چرا کام و زبان شما بسته بود؟ و چرا احقاق را ذهن نشین آنها نمی کردید؟ و از کدام رهگذر امر بالمعروف و نهی عن المنکر را در طاق نسیان گذارده بودید؟ و اکنون چرا دست و زبان شما بالای من دراز گردیده است؟ باید خود را بیشتر شاکر و از من خادم اسلام ممنون باشید که شما را بحقوق تان آشنا و امتیازات و مراتب عالییه را برای تان اعطا کردم. اگر من این شیوه انسانیت و حقانیت و رفتار اسلامیت را بشما نمی آموزانیدم، کدام شخص شما را تا بروز حشر از این مسائل اطلاع می داد. امروز که من شما را حق مذاکره و حصه مباحثه را میدهم و برای اظهار افکار و آرای تان در مفاد ملت و مملکت و دولت مجلس لویه جرگه را تشکیل داده ام، شما را هم لازم است که مسائل شخصی و اغراض پرستی و نفاق آفرینی را برکنارگذارده چشمهای بینای خود را باز کنید و اطراف خود و جوانب حقایق و مسائل را بکمال غور و غوص ملاحظه کرده چنان توضیحات و نظریاتی را بحکومت خویش تقدیم نمائید که یک پدر به پسر و یا برادر به برادر خویش از روی شفقت و نصیحت میگوید. شما را نباید که مانند ازمنه سابق بالکل از اظهار حقایق خاموش باشید و هر چه که بشما کرده شود، بمحض سکوت و تحیر او را تلقی کنید و نه اینطور کنید که بمجرد افواه دشمنان و اغواء بد خواهان تمام مساعیات و جگرخونیهای حکومت خود را فقط مخالف گفته از حکومت خود شکایت نمائید. والله جگرم کباب و دیده ام پر آب می گردد، چون آن مظالمی را که بر جان، مال و ناموس شما ملت خویش که سابق بر این دیده بودم، بیاد می آورم. شخصیکه راه می رفت و رسم تعظیم یکنفر مستخدم دولتی را ادا نمیکرد، علی الفور محکوم به حبس میگشت و تا آن زمان از محبس رها نمیشد که یا می مرد و یا بدن و پاهایش در زیر زنجیر و زولانه خشک و ضعیف و نحیف میگشت. بندیخانه ها طوری بود که خامخواه برای محبوسین امراض گوناگون و مصیبت ها در آن جای بوقلمون را تولید می کرد. امروز منصف شوید و بنگرید که انتظام و صفائی و زیبایی بندیخانه های ما کمتر از خانه ها و سراهای معتبرین نیست و برای محبوسین ما سوا از تکمیل ایام حبس و اصلاح و اطوار آنها دیگر هیچ یکرقم مشقت و تکلیفی نیست. حتی برای مرتکبین قباحت بجز از توقیف و برای مجرمین جنحه زولانه یک لنگه و برای جنایت کاران دولنگ زولانه که سابق برین مخصوص اشخاص معزز بوده تخصیص شده است. میدانید که در اینصورت برای محافظین و پولیس ما در حفاظت بندیها چقدر زحمت بهم میرسد. باز هم از

د پانو شمیره: له 6 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لوی

شفقت و محبتی که با ملت خویش دارم، همه این تکالیف را متحمل شده نمیگذارم که برای محبوسین زحمت و اذیتی برسد. در ابتدا برای اشخاص جنایت کار نیز زولانه یک لنگه را تخصیص داده بودم، اما بی انصافی و دست درازی های خود آنها موجب این امر گشت که باید آنها هم زولانه دولنگه انداخته شوند. خلص اینکه حکومت موجوده شما در همه اقدامات و نظریات خویش آسوده حالی و رفاه حال و اصلاح مآل شما ملت را مدنظر گرفته قدمی بر نمیدارد که در آن ترقی و تعالی شانرا در نظر نداشته باشد و کاری نمیکند که در آن برای شما تکلیف و زحمتی بهم برسد. خدا شاهد خودم نظر بدین و کلاء و هیئت وزراء و شورای دولت بیشتر آرامی و خرمی شما را خواهش نمودم و در بسا مسائل محض خیر و بهبود شما بمقابل این همه وکلاء و وزراء برآمده ام و در همه امورات بجز از منفعت شما و دولت تان دیگر امری را نقطه نظر قرار نداده عیش و عشرت خودم را همیشه قربان و فدای آرامی تان نموده ام. گمان نکنید که شما وکلاء به منافع ملت کله جنبانی می کنید. زیرا که حسیات و عشق و محبت خودم را نسبت برعایای صادق خویش بیشتر از جذبات هزار تنی از شما وکلاء می پندارم و من بیشتر از شما در تحفظ مراتب شرعی و قواعد اسلامی و اساس مدنیه بذل مساعی می ورزم، زیرا که نام شما را احدی بعد از مرگ بزبان نخواهد آورد و نام من در صفحات تاریخ با عملیات و اجرات خوب و زشت من قید و ضبط شدنی است. شما بیشتر از یک خانه و چند قطعه زمین ندارید، اینقدر در امورات جزوی و مسائل شخصی خویش قیام و اظهار جدیت و فعالیت مینمائید، محض تحفظ خانه و زمین خود را برای همه گونه فدا کاری در راه مدافعه و تعرض آن پا فشاری می کنید، من چطور در مقابل شرف و عزت و نام و ناموس کل مملکت محروسه افغانیه از شما در عقب خواهم ماند. چون من محض برای رفاه ملت و سرسبزی مملکت و منافع دولت خود کار میکنم و از خود غرض نفسی و مقصد شخصی ندارم. (والله) معتقدم که بمقصد خویش کامیاب هستم و هیچ عائقه و مانعه از مقاصدم مرا باز داشته نمی تواند و ضرور معاونت خداوندی و روحانیت ذات رسالت پناهی رفیق طریق من است. البته که مشیت من برابر توپ خواهد کار داد و طوریکه شما جهت نیل بمقصد تان از هر گونه فداکاری و تحمل هر نوع خساره و خرابی خانه و بربادی زمین نمی اندیشید، همچنین من هم در تکمیل مقاصد اسلامی خویش از فدا نمودن مال و جان و هستی و حکومت و مملکت خود مضایقه نمی نمایم. پس منصف شوید که حسیات من نسبت شما وکلاء بیشتر است یا نی؟ باوجود این قصد و نیت و عشق و محبتی که در راه ترقی مملکت و ملت خود دارم، از نظریات و افکار و کلاهی شما که در شورای دولت وجود دارند و از نظریات علمای اعلام تمیز و هیئت وزراء خوداری ننموده ام و در همه امور بصلاح مشوره و صواب دید شان چنانچه مکرراً گفته ام اقدامات و کارروائی نموده ام. علاوه برآن جهت مزید تدقیق و تحقیق از نظریات مفید و مشوره های شما هیئت لویه جرگه نیز استمداد مینمایم تا اگر در قوانین و نظامات و اساس موجوده خویش اصلاحات و تعدیلات را لازم انگارید، حقانه به حکومت حالی نمائید که اصلاح شود، اینکه نظامنامه های را که شما بیرون نویس کرده نام برده اید، برای شما داده میشود تا هر فقره و هر ماده آنرا هر کدام تان بجایهای خویش از نظر گذرانیده نظریات خود را در آن باب برای لویه جرگه بگوید اگر قابل قبول پنداشته شد، از قبولیت آن خوداری نخواهد شد. فی الحال چون وقت کم است، لازم است که یکمرتبه نظامنامه اساسی را سراپا بتدقیق بشنوید زیرا که شالوده مملکت عزیز با همین است و قتیکه اساس باتفاق آراء (چنانچه در لویه جرگه سمت مشرقی متفقاً تصویب و منظور گردیده است) تأسیس و طرح افکنده شود، همانا باقی لوازم و فرعیات آن بالطبع درست و خوب و با اسلوب مرغوب خواهد بود.

د پانو شمیره: له 7 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لوی

جمهور : چیزها که اعزه و مشایخ و علما و کلاهی سمت مشرقی و وکلاهی منتخبه تمام افغانستان در لویه جرگه جلال آباد بنظر استحسان نگریسته اند، ما هم تماماً آنرا قبول داریم و مکرراً خواندن آنرا تضييع اوقات می پنداریم. باید دیگر کدام نظامنامه خوردی که تا بختامه مجلس خاتمه یابد، خوانده شود و نظریاتی را که ذات ملوکانه جهت مفاد و آسوده حالی ملت و مملکت خود در نظر دارد و در اجراءت و قوانین و تسهیلات که تا هنوز در این مورد از قوه بفعّل آورده اند، کاملاً ظاهر و هویدا است حاجت بیان را ندارد. عموم ملت از این مساعیات جمیله همایونی اظهار سرور و امتنان دارند و خدمات برجسته شاهانه را از حد زیاده تقدیر و تحسین مینمایند. {در اینجا در تمام حضار یک ولوله حکمفرما و یک غلغله برپا شده هر کدام جدا گانه در صفات عجیبه و خصال حمیده و الطاف و نوازشات ملوکانه بیانات مینمودند و حالات سابقه را با مراعات و عطایای حالیه تطبیق داده اظهار دعا گویند و شادمانی می کردند. هنگامه و غلغله به اندازی بلند شد که ذات شاهانه زنگ میز خود را مکرراً نواخته حاضرین را بسکوت امر میفرمودند، لکن این نطق مهیج فوق ملوکانه باندازه حضار را بشور آورده بود که خود بخود هر کدام شان در حوصله افزائی و دعا گوئی همایونی و مزید موفقیت شان در راه خدمت ملک و ملت افغانی نطق ها و مقاله ها را ایراد مینمودند، تا اینکه بعد از اصرار مزید در سر تا سر لویه جرگه سکوت حکمفرما گشت.}

اعلیحضرت : از امثال این کلمات دعایه و مدح خوانی ها باید ما و شما در این مجلس محترز باشیم و دقیقاً را نگذاریم که در مسائل سطحیه مصروف شود. من هر چه کرده ام برای شما نکرده ام فقط خودم وظیفه خودم را اجرا کرده ام و مکافات آنرا از خداوند خویش تمنا دارم، نه بمدح شما مسرور و نه بقبح کسی از کار باز میمانم. در آتیه با امثال این مقال احدی اقدام نکند. بحث ما همین است که باید نظامنامه اساسی را یکبار دیگر هم بخوانید که خالی از فایده نخواهد بود.

(ادامه در قسمت دهم)